

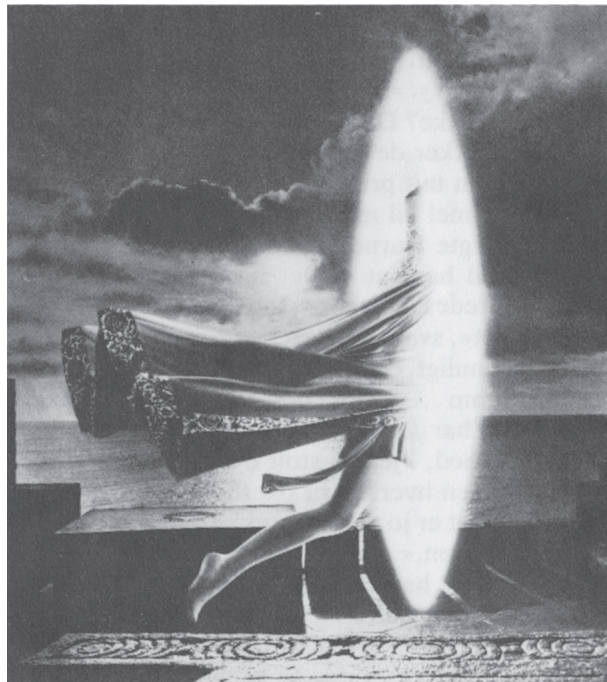
cccc aaaa gggg o o
 ccccc aaaa gggg o o
 ccccc aaaa gggg o o

Bach 300 år (2)

af Karl Aage Rasmussen

En tirsdag i august 1785 sad Charles Burney igen på *fondamente nuove* i Venezia og kiggede over mod San Michele. Han spekulerede over dissonansens uundværlighed i den flerstemmige musik, og bedst som han sad der og tænkte frem og tilbage, opdagede han Akilles, der løb lige forbi ham. Det var ikke *særlig* mærkværdigt, og Burney syntes heller ikke det var *særlig* overraskende at Akilles sagde til sig selv: »Ih, du store verden. Jeg kan jo ikke vide om det er mig eller det er computeren, der laver musikken«. Men da han så at Akilles havde en compact computordisc under armen og en walkman om kraniet, slog det ham at han aldrig havde set noget lignende. Han blev vældig nysgerrig, løb efter Akilles, og nåede lige netop at se ham smutte ned i et stort hul ved kirkedøren. I næste øjeblik fulgte han efter, uden at tænke på hvordan i alverden han skulle komme op igen. Det skrånede pludselig nedad, – så pludseligt at Burney ikke nåede at standse, han mærkede snart at han faldt ned i en dyb, dyb brønd.

Ja, enten var brønden meget dyb, eller også faldt han meget langsomt, for han havde tid til at studere brøndens vægge, der var fulde af skabe og hylder. Hist og her hang der også en del sære kort med streger, noder og billeder. Han faldt ned og ned og stadig nedad, indtil han til sidst ikke faldt mere. Slået sig havde han ikke det mindste, han sprang straks op og kiggede i vejret, men over hans hoved var det ganske mørkt. Foran sig så han en lang gang, og han kunne stadig se Akilles, der ilede af sted. ... Der var ikke et øjeblik at spille, Burney fløj efter ham, alt hvad han kunne, og hørte ham netop sige »Av, tak skæbne, hvor klokken dog er mange«. Kun en indskydelse fik

ham til at se sig bagud, så han fik øje på den lille, kødfulde mand bøjet over Moog synthesizeren, for der var ikke en lyd at høre. Mandens hele skikkelse var i bevægelse mens han spillede. Hans blik var fjernt, hans underkæbe hang slapt ned og sveden perlede ham i ansigtet. Havde det ikke været for de usædvanlig sorte øjne, ville Burney måske slet ikke have bemærket ligheden. Men med eet huskede han en oktoberdag i Hamburg, en god middag og en lignende skikkelse, bøjet over et klavikord. »Men det er jo faderen«! udbrød han forvirret, »og hold så op med det vrøvl« (det sidste sagde han til sig selv, for han plejede at give sig selv gode råd). Den lavstammede mand med den brunlige lød var holdt op med at spille, og brød tavsheden. »Hvad dato er det i dag«, sagde han. Han havde taget sit ur op af lommen, og så uroligt på det. »Det går flere år forkert«, sukkede han, »tiden går i ring for mig, efterhånden

aner jeg knap hvad der er før og hvad der er efter«. Han blev hverken overrasket eller forbavset, da han fik øje på Burney. »De også«, sagde han, »De vil vel også sige tillykke? Der har allerede været så mange, men alle snakker de om penge og stiller mærkelige spørgsmål om mit privatliv mens de behandler mig som en gammel bil med en særlig fin motor«. »En hvad?« spurgte Burney, men af de tætte, rynkede bryn forstod han, at emnet ikke burde forfølges. »Jeg beundrede Deres søn«, sagde han, »men jeg...« »Jeg ved det«, svarede Bach, »jeg ved De vil spørge mig om alt muligt, om ligheden mellem en ravn og en skrivepult, om ... og dog, nej, De er jo fra før, ikke-sandt?« Jeg har *forstand* på musik«, sagde Burney med værdighed, »jeg er stolt over at leve i en tid, hvor musikken hverken er overfladisk eller vidtløftig!« »Men det er jo et pænt stykke over 200 år siden De traf min søn,« sagde Bach, »meget har ændret sig, meget. Jeg har det godt her i magasinerne, jeg nyder en ro og en uafhængighed, som ikke findes ved noget hof, jeg har stort set affundet mig med forholdene. Men det ærgrer mig og kan gøre mig vemodig at se, hvad de bruger mig til deroppe. Hvis jeg engang har sagt »jeg ser hvad jeg spiser«, laver de det om til »jeg spiser hvad jeg ser«. »Jeg kan li' hvad jeg får«, står der måske hos mig, men de får det til »jeg får hvad jeg kan li'«, ja, fandt jeg på at sige »jeg trækker vejret når jeg sover«, ville de straks fortolke det som »jeg sover når jeg trækker vejret«.

Burney: Jeg forstår vist ikke rigtig...

Bach: Ligemeget, vi skulle jo snakke musik, ikke?

Burney: Jamen jeg, ja undskyld, men det med før og nu forvirrer mig, hvilken musik, hvor er...

Bach: Jeg fylder 300, mister Burney, eller deromkring, for vi har ikke megen fidus til vores ure her. Men De forstår, Akilles holder mig orienteret om alt hvad der sker deroppe, det er allesammen temmelig indviklet, og jeg vil gerne tale med Dem om det, for De er jo fra tiden før min egensindige, døve landsmand, ikke?

Burney: Jeg er vist ikke helt klar over...

Bach: Også ligemeget! Bare De vil vise lidt forståelse for mine bekymringer. I lange tider forekom det mig at alting i musikken ændrede sig hele tiden. Efter den døve ville de allesammen deroppe til at være »originale« i stedet for bare at være universelle. De gør Dem virkelig ingen forestilling om hvordan de fornyede sig og fornyede sig, for at bevise hvor ejendommelige og personlige de var. Der var ikke den lyd som ikke under stort postyr blev halet ned fra vores hylder her, og mange blev ligeså stille sat tilbage igen året efter. Men nu er det som om de har opdaget deroppe, at alting *er* opfundet, de kan jo heller ikke, hahaha, blive *mere* atonale end atonale, vel?

Burney: Men Meister Bach, vi ved dog at der er indbygget en trang til variation i vore sanser ...?

Bach: Sanser mig hist og sanser mig her! Nu lyder De fuldstændig som dem deroppe. De kives og strides om musikken, om den er »god« eller »dårlig«, uden at forstå at de i virkeligheden kun snakker om sig selv, om deres egne sanser og deres egne »indbyggede« døve pletter. Man kan være god eller dårlig til at gøre sit arbejde, det er da klart. Jeg véd at jeg selv var dygtig til mit arbejde. Men nu går de op i det som om det var musikken selv, det drejede sig om, nu har de noget der hedder »kritik« og noget der hedder »reklame«, det må være derfor de tror at noget er godt hvis tusind kan li' det, og skidt hvis kun een kan, selvom de for pokker kun kan opfatte det enkeltvis og een af gangen. Nu har de ovenikøbet en stor *industri* der tager sig af det; den måler og regner og lægger sammen, indtil den er sikker på hvad de fleste bedst kan li', så laver den dét, og kalder det for det bedste. Og det, der kommer ud af det, kalder de *også* musik, så det bliver et værre sammensurium. Nu er der så meget af dét, og så lidt af det *jeg* kalder musik, at de skulle begynde at kalde det noget helt andet, skulle de! Een af mine amerikanske kolleger – jeg husker ikke navnet – sagde noget om at »det musikken *lyder som* er måske slet ikke det, den *er*.« Ham

skulle de lytte lidt mere til, for ellers bliver al deres musik bare til noget man sælger og bruger ligesom hør og hakkelse. Kan De f.eks. huske min *Kunst der Fuge* eller *Musikalisches Opfer*? Nå ikke ... men den musik tænker jeg slet ikke på som *lyd*, hvordan den lyder er ikke det væsentlige, jeg havde tænkt mig at den skulle bruges til at *forstå* noget med, ligesom et redskab der kan bruges til mange forskellige ting. Men dem deroppe er rigtignok meget optagede af sig selv, og de er ikke meget for at flytte rundt på den fine orden i deres hoveder. Hvis de kan li' noget, lyder det »godt«, hvis de ikke kan li' det, siger de bare at det ikke »lyder godt«, de bliver trætte af dit og bruger dat i stedet for, men de *forandrer* sig ikke, ikke indvendig.

Burney: Men herr Bach, sagde De ikke netop at de uafslædelig prøver at finde noget nyt, mens De i Deres egen tid dog dæmmede op for modelunernes strøm med urokkelig fasthed, tilkastede De ikke netop Apollons sønner et *hertil og ikke længere*?

Bach: Vist gjorde jeg ej! For det interesserede mig ikke i sig selv hvilket materiale jeg brugte, min musik skulle jo ikke bruges til at *nyde* med, men til at tro med og forstå med. På nedturen har De vel selv set alle magasinerne her, der er ingen ende på hvad vi har af lyde, Akilles kan vise Dem maskiner og apparater som De hverken vil kunne forstå eller tro på. Det hænder ligefrem at jeg misunder mine kolleger deroppe (selvom det ikke lyder som om de er særlig glade ...), fordi de har så meget at vælge imellem. Det er som en stor cirkel man kan flytte sig rundt i, tværs over alt det, de kalder »historien«, det, de kalder »værker«, »stilarter«, »koncerter« og Gud ved hvad. Hvis de kun er ude på at pirre sanserne og snakke om hvad de kan li' og ikke li', så får de jo aldrig slået dørene op på vid gab til hele musikkens område, som jeg kan se det herfra, så behøver de bare et pænt lille udvalg af toner og rytmer, kneb og fiduser. Jeg håber de indser at andres sanser pirres af andre ting end de selv pirres af, undtagen når deres

»medier« har brugt en masse krudt og »musik« på at gøre dem *ens* og på at slå deres tid *ihjel*. De må holde op med at bruge musik eller »musik« til at tro de kan putte noget ind i andres hoveder, som ikke er der i forvejen. Det har nogle af mine kolleger deroppe nok forstået, men de er alt for få.

Burney: Men maestro, *miglior fabbro*, De gør mig ganske svimmel, det hele på een gang, på samme tid, så hører tiden jo op at eksistere, og musikken må dog kende sin *rette tid*. Støj og kakofoni som kontrast, ja, men vi må huske hvad øret kan tåle, det irriterede øre må dog sluttelig tilfredsstilles...

Bach: Derom drejer det sig ingenlunde mere, i tiden er det forreste også det bageste, hvad der er foroven er også for neden. Ganske som i vore gamle *canons*. Ved De forresten (nej, selvfølgelig gør De ikke det) at de har fundet flere af mine *Goldberg Canons* deroppe, og det er ikke så længe siden. Det opmuntrer mig at ingen ved hvormange *canons* der egentlig er, jeg synes de betyder noget andet og noget mere på den måde. Måske finder de endnu flere, *jeg* drømmer ikke om at røbe hvormange der er (– jeg er ikke engang selv sikker på at jeg husker det rigtige tal). Mine variationer udvider sig og trækker sig sammen, ligesom musikken selv gør det...

Burney: Min kære Bach, jeg forstår Dem ikke, kun *Händel* er nogensinde nået højere end De, og (*Bach*: *Händel*, bah!)... og det skønne i kunsten

Bach: ...er nu ved at kvæle den, ja! En død i skønhed ... men vent, der kommer Akilles, han kan bedre forklare det end jeg, han er fra en mere pædagogisk tid, og i øvrigt kan det være ligemeget hvad jeg mener, deroppe bruger de mig mest som musikalsk opvaskevand.

Burney var begyndt at blive lidt urolig. Han havde ganske vist ikke været oppe at skændes med Bach endnu, men han vidste at det kunne ske når som helst. Han greb derfor begærligt muligheden for at drage Akilles ind i samtalen, men denne førte afværgende hånden op til munden og lagde i stedet en lille

floppy-disc i sin compact. Musikken der kom ud, lød således

Akilles: Kender du den gamle melodi B-A-C-H?

Burney: Hvordan skulle jeg kunne glemme den?

Akilles: Men hør den lige igen

Burney: Jamen, det er en helt anden melodi!

Akilles: Sandt nok, men det var den samme floppy-disc, blot spillede den nu melodien C-A-G-E.

Burney: Jeg forstår det ikke. At den tingest kan sige noget, finder jeg ikke særlig mærkeligt, men hvordan kan den samme tingest spille to forskellige melodier uden at du har pillet ved den?

Bach: ...Sig mig, er Cage ikke en af de levende deroppe, det forekommer mig at jeg har læst om ham i een af mine bøger om haiku.

Akilles: Netop. Han har komponeret mange højt ansete stykker, som f.eks. *4 minutter og 33 sekunder*, et stykke i tre satser som består af stilhed. Vidunderlig udtryksfuldt, hvis man kan li' den slags.

(*Bach:* det er ikke *det* det kommer an på ...)

Burney: Men jeg forstår stadig ikke, hvordan kan både B-A-C-H og C-A-G-E være på samme tid på samme sted?

Akilles: Du vil sikkert opdage en sammenhæng mellem melodierne, hvis du undersøger dem nærmere. lad mig gi' et fingerpeg. Hvad får du hvis du registrerer intervalfølgen i melodien B-A-C-H.

Burney: Lad mig se. En halvtone ned, tre halvtoner op og igen en halvtone ned. Altså mønstret – 1 + 3 – 1.

Akilles: Netop. Og hvad nu med C-A-G-E?

Burney: Her er mønstret – 3 + 10 – 3. Det ligner det andet meget, ikke?

Akilles: Jo, så sandelig. Det har helt samme »skellet«. Du kan få C-A-G-E ud af B-A-C-H blot ved at gange alle intervaller med $3\frac{1}{3}$, og så tage det nærmeste hele tal.

Burney: Jamen det er jo en slags kode!

Akilles: hør nu den samme floppy-disc igen

Denne gang er intervalmønstret i halvtoner – 10 + 33 – 10. Man får det fra C-A-G-E-mønstret blot ved igen at gange med $3\frac{1}{3}$ og tage det nærmeste hele tal.

Burney: Når man augmenterer B-A-C-H får man C-A-G-E, og når man så augmenterer C-A-G-E igen, kommer B-A-C-H tilbage, blot vendt lidt op og ned indvendig. Det er i sandhed forbløffende!

Akilles: Lad os engang prøve at vende floppy'en om. Så må vi jo få intervalmønstret + 33 – 110 + 33 hvis vi igen ganger med $3\frac{1}{3}$

Burney: Milde himmel! Der har vi C-A-G-E igen, – jamen så *er* B-A-C-H altså C-A-G-E, eller ...?

Akilles: Sådan kan man godt sige det.

(frit efter:

Charles Burney: Rejsedagbøger (ca. 1770)

Lewis Carroll: Alice in Wonderland (ca. 1870)

Douglas R. Hofstadter: Gödel, Escher, Bach (1979))